

Megjelenik a lap **Temesvá-**
rott minden **kedden**.

Előfizetési díj akár helyben,
akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap ház-
hozordásáért rendelést tehetnek.
a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros,
bécsi utca 68. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizethetni helyben a szer-
kesztőségnél, vagy a helyb. könyv-
kereskedésben; vidéken min-
den cs. kir. postahivatalnál a szer-
kesztőséghez utasítandó bérmentes
levelekben.

Hirdetések minden közhasználat-
ban lévő nyelven fölvetetnek. A
beigatásért minden három hasábos
egyes sorért 4 p. vagy 7 uj kraj-
cárnyi díjszámitatik.

Kiadó hivatal: belváros, bé-
csi utca Uhrmann Márton
műkereskedésében.

Kedd, november 20. 1860.

41. szám.

Harmadik évi folyam.

A zsidó-kérdés hazánkban.

V.

Miután a zsidóság megszűnt nemzet lenni, mert
nyelve nem egyéb többé szertartásinál, mint a katho-
licismusnál a latin, és jelenleg egyedül hitfelekezet, így
nemcsak hiában, de esztelenül is pazarolná erejét ily
irányu elkülönözködésekre: a helyett igyekezzék mőzsés-
vallásu frank, német vagy magyar polgár lenni, a mely
hazához őt a sors vagy szabad választása csatolák. En-
nek szükségét — dicséretükre legyen mondva, — el is
ismerik, s elég tanuságos példák hirdetik, hogy nálunk
szintugy követik, mint a nyugoti országokban.

Nem ritkán emeltetik ugyan vádul ellenük, hogy
ők nemzetiségi nyelvül hazánkban is a németet használ-
ják, sőt míg több német folyóiratjuk van, a magyar
nyelvet belközlekedésül nem használják: de ennek histo-
riai okát itt csak melleleg idézván emlékezetbe, a je-
lenleg még túlnyomó német nyelvhasználatot könnyen
kimagyarázhatjuk kereskedelmi viszonyaikból, mik ennek
tudatát nemcsak nélkülözhetlenné tevék minden egyes-
nek, de a szünteleni gyakorlat benne átment azután a
családéletbe is, mint ez még tözsgyökeres magyar ke-
reskedőknél is ezernyi példa által be van bizonyulva.
Tagadom azonban, hogy a német nyelv most már kizá-
rolagos volna köztük, mert alkalmam volt több magyar
levelezést láthatni, mit egymásközt folytattak. Beszélni
pedig rendszerint tudnak még azok is, kik más nyelvü
vidéken laknak; így ez annál kevesbbé alapos panasz,
mert egy nemzedék mulva el fog tűnni, minek bizonyos-
ságától mostani mozgalmak kezekednek, melyek egyik
hatályja érthetőleg nyilvánult a Pesten magyar vallási
szónoklatot követelő felszólalók által. — Aztán ki ne
ismerné Dux Adolf, Szegfi Mór, Löw Lipót sat. neveit?

Egy másik gyakorta felhányt panasz a zsidók el-
len sértőleg-dölyfös viseletük, mennyiben nyilvános he-
lyeken magukat az előtérbe helyezvén, még csak a köz-
illem kívánalmait sem tartják szemmel tekintélyes más
férfiak ellen, — mi által nem az követeltetik ugyan,
hogy valami sarokba vonuljanak, de hogy a vagyonos-
ság az előzékenységet nem zárhatja ki: különben én ma-
gam is nem egyszer érintve voltam ugyan ez illetmen
modor által, de ugy találtam, hogy az csupán művelet-
len személyek kinövése, nem pedig egyetemes fajtulajdon,

mi feltűnőséget csak a tömeges fellépés által nyer, de
mely egyedül azon jelenetre emlékeztet, midőn ez évti-
zed elején a parasztság a kabátos urak ellenében jog-
egyenlőségét az által igyekezett kitüntetni, hogy vele ta-
lálkozáván, neki ki nem tért.

Szintilyen egyoldalú következtetésnek tekintem a
zsidók állítólagos közönyösségét a tisztaság irányában,
mely még a drágakövektől csillogók házaiban sem
mondatik szoros szabály lenni.

Ellenben elvitázhatlan az önzés túlsága, melynek
azután köszönhetik, hogy a köznép átkaiul tekintetnek,
mert a rájuk szorult paraszt csikarásában nincs határa
lelketlenségüknek: már ez merőben egyéni aljasulás-e,
vagy csakugyan hagyományos vérbe ment közbűn, nem
merem elítélni, sőt hajlandó volnék az elsőül tekinteni,
ámbar tagadni magam sem birom, hogy köztük csak
annyi százalék a jó kivétel, mennyi a keresztények közt
az e vád ellenében mutatott rossz kivétel; mindenesetre
a hiveik becsületét és tekintélyét szívükön viselő val-
lási és különbeni előjárók nyomatókos kötelessége a
demoralisatio e fájának kiirtásán, javításán működni,
hogy mielőbb megszűnjék azon lealacsonyító kifejezés:
„ez nem becsületes embernek való munka, csak zsidó-
üzlet.“ Az önbecsérzet felébresztése, sőt mivel ennek lé-
telén kétkedni nem lehet, szilárdítása és érvényre-eme-
lése legyen az imaházi szónoklatok főtárgya.

Joggal panaszojják azonban a zsidók, hogy a tőlük
követelt összeolvadás és a hon többi polgáraivali ele-
gyedés, ezáltal elérendett közérdeki érzelmek mind ki-
vihetlenné maradnak, míg az ált. polg. törvénykönyv
64-ik §-a meg nem szüntettetik, mely a keresztény és
nemkeresztény közt a házasságot tiltja, ámbar a 136 §.
a már létező házasságnak az egyik házastárs keresztény-
hitre történt lépése által megszűnését nem engedi meg,
s tehát egy ily vegyes házasságnak eredeti létrejöttét
sem kellenék tiltani, mi a barbárnak nevezett keleten a
közjó ártalma nélkül van gyakorlatban; — de ezen
tárgy vitatása és elemzése nem szabad, hogy szemléle-
tünk tárgyát képezze, csupán a törvénycikkek körében
levén, azon óhajomat nyilvánítom a zsidó honfitársak
ellenében, hogy a 128-ik §. követelésének nemzeties
törekvéseikkel párhuzamban igyekezzenek megfelelni, s
vallási anyakönyveiket a valódi polgári nyelven,
az az magyarul vezessék. Örvidenek, ha e te-
kintetben felszólalásom élő példák által megelőztetett

volna, s mint irányukban elfogulatlan barát, kívánnám, ha ezen példák nyilvános köztudomásra hozatnának, valamint azok is, melyek jövőre lépendnek életbe.

Eöttevényi.

Régi levéltárca.

(Közli Széplaki.)

Pálffy Tamás püspök és magyar kancellár levelei.

I.

Splis ac Magne Domine
& fili mihi obserdme.

Servitiorum meorum commendatione praemissa. Egy-nehány szarvas eöregh marhám vagyom megh az feöl feöldön kd szomszédságában, kiket már ennek utánna a füvel mindennap ide akartam haytatny, azomban ez az kmetek felháborodot és zurzavarban merült feöldének állapotja interueniáluan, nem merem mind addigis marháimat szerenchéltetny; migh megh nem czendesedik. Nagy bizodalommal akaram szeretettel kérnem kegyelmedet, bár bérért nem bánom, kész megalkudny Szőlösi Andras Uram felöle, engedgye az Tornay hegyes határon iárotni eöket vagy egy holnapigh, adigh elvalik dolgha alkalmasint annak a hazának, mint szinten Zriny uram allapattyanak, azutan megmutatya az ideö mit kellessék velek cselekednem: seött abbanis kerem kdt ha ott talállok lenny, s valahogy a réghi rancorbol es gyölölséghből valaki kárt akarna benne tenny, légyen pártfogoya kd, oly formán mintha kd számára valok volnanak, kd jóakaratyat es gratiayat enis a' miben tudom meghszolgálny elnem mulatom. Kivánnván éltesse Isten és tarcza megh sokaigh békeséghes es cegességes állapotban kdet. Viennae 23. Apr. 1670.

Servus et pater addictus

Splis ac Magiae Dnus Vrae

Thomas Pálffy, *)

E. Ep. Nitrien m. p.

II.

Sptis ac Mage Domine
& Fili mihi obsdme.

Servitiorum meorum commendatione praemissa. Kd. levelét az Nemes Torna Vármegye adjunctáival együtt vettem, kiknek praesentatióját magamra vehetem ugyan

*) Pálffy Tamást Kollonics ajánlotta kancellárnak, Szegedi püspök kancellár helyébe, kiről azt állítá, hogy együgyűségből kedvez a forradalmároknak. E cél elérésére csak egy út volt; Szegedit kellett az egri püspökséggel lemondásra bírni, Pálffyt a nyitraival kielégíteni. Kollonics pedig meghozta maga részéről azon áldozatot, hogy a nyitrainál szegényebb neustadti püspökségre ment át; mi idővel gazdagon pótoltatott az esztergami tíráival. (Közlő.)

a' hol kit érek az urakban meghadom, feőképen Béczen, Isten innét egésségben felvivén (hova a jövő kedden vagy szerdán meg is indulok) de hogy azokra váloztot és Resolutiót sollicitalyak, s magamat mint egy követté tegyem, aszt talán magais nem hozzám ilendő dolognak ismeri kd lenny. Kihez képest nem ártot volna az nemes vármegyének egy kiváltképen való követyét ezek mellett bochtattany, a mint egyéb vármegyék cselekedtek, a ki szóval valo informatiovalis érélte (sic) volna az urakat; seött talán most sem volna késeő migh eő Feölséghe (a ki most vagy Czelben vagy Laxemburghba lészen) ' s az urak Tanaczra begyülnek adigh fel érkeznek. Én a miben tudom, jó szivel seghthem instantiayat az nemes vármegyének *) csak hogy az a bay, halladnak adigh a hadak a' kik máris felutban lehetnek migh errül conferentia lehet. In reliquo éltesse Isten sokaigh jó egésségben kdet.

In Thermis Trencsiniens. 22. May 1670.

Splis ac Mgae Dnis Vrae

Servus et pater addictus

Thomas Pálffy,

E. Eppus Nitriens. m. p.

III.

Splis ac Magne Dne
et Fili obserme

Servitiorum meorum recommendatione praemissa. Most értem kd leveléből hogy Kdis némely emberektől suspicioban volna, itt semmi olyan hire nincz se Kdnek se G. Wesseleny László uramnak, mind ketten békével maradhat kmetek. Volt valami G. Czobor Ádám Uram felöl, de megh igazodvan lassankint eő klme felölis jobban szóllanak ezután az emberek.

Commissio előtt lássa kd mit nyérhet instantiayával, az Tornai Plebanus dolgában; én nem eörömet unalmaskodom olyan embereknél, a kiket az Zelus nem visel, tudom foganatya sem volna kérésemnek. Ezek után éltesse Isten sokaigh jó egésséghben kgdet. Viennae 29. September 1670.

Splis ac Magne Dnis Vrae

servus et pater addictus

Thomas Pálffy,

E, Epp. Nitrien. m. p.

*) Mily részvétellel vette Pálffy a megyék szenvedéseit, és mily vigasztalást sietett a csüggedőkbe reményt jobbfelé csepegtetni, fényes bizonyságul szolgálnak Zemplin vármegyéhez írott levelének ezen szavai: „Légyen jó remény-ségben, az Ur Isten megfordítja a tanácsokat, és ennek utánna kedvesebb állapotba rendelik dolgainkat. Tanácskoznak Bécsbe, de mást rendelnek az égbe.“ Szirmay Not. Hist. Com. Zempl. 245 l.

(Közlő.)

IV.

Splis ac Magne Domine
& Fili mihi obsrme.

Salute & Servitiorum meorum commendatione prae-missis. Uyságul értem édes uram fiam kgd 23. January irott leveléből hogy eő Feölséghe mind Horváth s magyar könyü hadat akarna fogadny: Enis hiszem a dologhban forgok, szeghrül véghrül (igy) kellene valamit értenem benne, de arrul mégh legkisseb rendelést sem vettem eszemben; kihez képest mivel biztathatom azjránt, itéllye magha kd.

Ersek uram eő Nha ma érkezet jde Béczben, Groff Cháki Péter uramat mégh nem láttam, nem tudom hol maradott, úgy hallom a Farsangot Vighlest töltötte eő klme. Igen akarom hogy kd informatioyából értem dolghát, úgy tudom enis, ha recurrál, rendelny váloztételemet.

Igaz dologh maradot vala egy sátorom Jászón, kit Rákoczy Feyedelem eő Nga adott volt, s-nem rég enis megh parancholtam volt hogy fel hozzák, 's igazán mondom nem tudhatom ha felhozták vagy mégh hátra vagon; de minthogy megh fogattam a Feyedelemnek, hogy az eő Ngha emlékezetére meghtartom, nem akarok megh válny tőle; nem tudván jövendőben mire fogh kívántatny nékemis.

Az Erdely és az Teörök hírek itt az embereket nem igen rettegtetik, seött ellenben az előb nem régen az Portárul meghérkezet Curér úgy az ott való Residens is gyakor jrásával biztat bennünket, hogy ez esztendőben semmi háborusághtúl nem kellene tartanunk, és hogy a Teörök kívánnya hogy pro confirmatione pacis mind két részrül követséghe institualtassék. Rottal uram eő Ngha is ma harmad napya érkezvén, mindgyárt az Arenaban eset, 's mostis abban fekszik, pro 25 Psen-tis, ha Isten adigh megvigasztalya (?!) ismét le mégyen Posomban, 's várgya az Delegatióra jöü Citatusokat. Ezek után éltesse Isten sokáigh jó egésségben kdet. Wiennae 12. Febr. 1671.

Splis ac Magcae Dnis Vrae

Servus et Pater Addictmus

Thomas Pálffy,

E. Ep. Nitriensis, m. p.

V.

Splis ac Magce Dne et Fili
nihi obserdme

Salute et servitiorum meorum commendatione Pmis-sis. Kd levelét de dato 23. Pterlapsi vettem. (Itt következik egynehány nem közölhető sor.)

Egyéb uy híreket nem tudok: nem tudom mit vet-tek eszekben az emberek, tegnap jó regvel mintegy 400

vasas német Potendorffra eütvén, magha házához jde Béczben arestomba hozták Judex Curiae uramat. Mi lesz belőle idővel válik ell. Ezek után éltesse Isten sokáigh egességben kdet. Bécz 10. Sepbr. 1670.

Splis ac Magi Dnis Vtrae

Servus et Pater Addictmus

Thomas Pálffy,

E. Ep. Nitriens. m. p.

III.

Magnesium vagy kesreny.

Ezen világító test az újabb találmányok egyike melyre D. Bunsen több jeles fölfedezései között, legin-kább voná a tudományos világ figyelmét. Ő a közéletben is ösmeretes magnesiából, (Keserföld Bittererde) egy világító anyagot talált föl, mely előállítására, jelle-mére s minden érc tulajdonságaira nézve, az általam, e lapban már közölt timanyhoz hasonló; azon kivétellel, hogy fénye az ezüsthöz még közelebb áll, súlyjára nézve könnyebb, és a levegőn az üveg olvasztási fokig hevítve tüztűnemény alatt meggyulad, s vakító tiszta fényvel magnesium oxyddá ég el. Ezen utolsó tulajdona ébresztette Bunsen vegyészt azon gondolatra, hogy több kísérleteket tegyen vele, s úgy tapasztalta, hogy abból egy vékonyra nyujtott sodrony meggyujtva, egyenlő 297 tömegü más photometriai (tűzfény) világítással, és 74 stearin gyertya fényével; (egy fontra 5 darabot számítva), a nap féynél pedig 524.7-szer nagyobb világító erejü.

Ezekon kívül még bámulandóbb eredményt is képes kifejteni az ő photochemia-i (vegyészi fény) tulajdonságai által. A nap fényéhez mérve, (67°22 távol-ságban) annak vegyészti fénye 36.6 szor erősebb.

Még mind eddig az előállítás, és hozzávaló eszközök magas ára miatt, igen kevesektől s gyéren készí-tetik; de azért nem szabad azon reményről lemondanunk, mintha ezen drága világító eszköz, csak a tudósok szomjuvágját elégítné ki, s a közélet- s műiparbani használata soha életbe nem lépne!... éppen nem, mert a timanynál tapasztaljuk, hogy annak előbbi értéke szintén igen magas volt, míg most bővebb s több gyá-rakbani előállítása után sokat csökkent, s napról napra új érdekes műipari cikkek gyártására használtatik. Lesz oly idő, pedig nem sokára, melyben a kesreny is oly kiterjedt mérvben fog elő állitatni s használtatni. Ed-digi kiszámítás szerint egy 9870 m. hosszúságu, és 0,91204 súlyu kesreny-sodrony egy percnyi égése 20—30 krba kerülne, mely bizony egy igen értékes lámpa volna!

Mindazonáltal, magas ára mellett a fényképezési és a microscopikus célokra, mind pedig a messzevilágítás

körül fontos használhatóságaért, nem volna rendkívüli drága. A keszrenynek (magnium) nagyobb mértékbeni, mint péld. egy vastag, vagy több összefont vékony sodronynak elégetése igen célszerű leendő a gyújtó-üvegek-néli tűnemények, fényképezési műtételek, s háboru idejében titkos éjjeli hadi-cselek kivitelénél, a világító tornyokban és tengeri óriás hajókon sat. — Sokkal több előnye van, a villany-készülék által előállított fénynél, továbbá a Drumaud-féle mészvilágításnál; mivel a levegőn nem változik sőt a hideg vízben is alig élenyül; könnyen és veszély nélkül kezelhető, míg ellenben azoknál az erős villany-üteg (electr. battery) öszve állítása, s tovább helyezése nagy vigyázatot és sok időt igényel, s akkor is ritkán sikerül. **Osváth Pál.**

Bálványosvár.

Erdélyi székely néprege.

A „Háromszék“ regényes völgyein átvonuló Al-Torja-i hegyláncolat közepetáján a magasba nyuló „Csohány“-hegy csucsán láthatók egy régi vár nagyszerű romjai; hajdani nagysága s erőssége ez elhunyt idők emlékének a romokból is kivehető, és méltó fogalmat adhat rég kihalt birtoklói hatalmáról, bő tért engedve a százajku rege dús változatainak.

E romba dőlt — hajdan országszerte uralkodói tekintélyben állt — vár az Opor-ok őstanyája a „Bálványosvár“; melynek eredetét a hagyomány a tizedik század végébe helyezi. Midőn t. i. — így szól a rege — a nagy haza első keresztény királya, Szent-István, Erdély az ideig pogány népeit legyőzve, a keresztényvallást terjeszteni igyekezett, a hatalmas Opor család, a szent hit makacs ellenzőinek feje, összeszedve hű népeit, ez óriási mérvű s páratlan erősségű várat építé föl, gondolathamarjában, a pogányok bálványtiszteletét fontartandó benne s oltalma alatt. Éveken át sikerrel harcolának benne a keresztény hadak ellen, de elvégre éhség s lassankinti kihalás által elgyöngülve, fölkelte adniok a várat, és keresztény királynak alávetve magokat, keresztényekké lenniök.

Három ivadéka maradt fön akkoron a híres Opor családnak, három fi-testvér; s ez egymást hön szerető három visszahelyeztetve ősei birtokába, együtt lakta Bálványosvárt.

Ritkán, igen ritkán hagyták el s akkor is csak együtt s fölötte rövid időre a várat a testvérek, választatlanok az élet minden óráján.

Egy ily ritka alkalommal, midőn tudni illik a még akkor híres Torján országos vásár lenne, megpillanták az Opor-fiak a bájos szépségű Mike Ilon-t, s mindhármán belésszeretve, egymással közlék érzelmeiket.

Megdöbbsent ugyan a szív-vonzalmak e véletlen összetalálkozásán az egymást mindenek fölött kedvelő három; de csakhamar nemeslelkűen lemondott a két idősb testvér, István a legifjabb kedvéért, s elmenve együtt a Mike család főnökéhez, megkérék Ilonát részére.

Gunynyal utalá vissza a büszke főur a nemrég megtért pogánycsalád ivadékát s bosszut forraltak; Bálványosvár egyszivű urai, elhatározták, István szive választottját, a kecses Ilont mindenáron meghódítani részére . . .

Nem soká késett a kivitel.

Az ujra bekövetkezett Torjai vásár alkalmát s az ott napirenden volt tolongást s zsibajt fölhasználva, hirtelen elválaszták Ilonát az öt kísért rokonoktól, s István lovára kapva a szép szüzet, a közös vár felé vágatott vele.

Az üldöző Miké-k föltartására hátramaradt két öregebb testvér hősies védelem s tiz ellen leverése után a Torja-i templom ajtaja előtt elesvén, éltökkal vásárlák öcscsük boldogságát, ki szerencsésen elérve a várat, rögtön megesküvék az elrablott nővel, és az öt megkedveltet gyakran imádkozott azontul hű testvérei sirja fölött.

A Mike-család dult-fult ugyan dühében, de hasztalan lévén a késő harag, utóbb kibékültek rájuk kényszerített rokonukkal, és a két család sok éveken át ülé együtt a halotti napot a Bálványosvári kápolnában.

A 14. század végén elhagyatva lakóitól, az óriási erőd lassankint romba dőlt, de az onnan a gyönyörű Háromszék kies völgyeire nyíló kilátás végett újabb időkben is gyakran látogatattik, és nyár idején vig társaságot lehet néha szemlélni a rom-kápolna félig-meddig éppen maradt tornácán, hol egy roppant kőablán roncsolt vésés szemlélhető még, ábrázolván egy férfi arcot, csillaggal homlokon s ezen aláírással:

O P O r . A S T . . A D O . .

Khern Ede.

T Á R C A .

Vész és nemtő.

Történelmi beszély

Ránosztai Rezsőtől.

(Folytatás.)

Mindennek, mindennek én vagyok oka. — panaszkodék Ilon — Istenem! ha én mint mindig tevém, bent maradok s

parancsid ellenére, tudnod nélkül, nem megyek ki Ákos elé... most most nem volna mindez.

Ne gyötörd magad édes gyermekem — szól az agg fájdalomosan — azt hiszed hogy az aljasság mely a sátor elejéig üldözött, nem kész lett volna tovább is behatolni érted, ha véletlenül künn nem talál.

Oh kedves atyám, te magad is elismered, hogy mindennek én vagyok oka, de jó szived nem akar keseríteni...

Hidd, én megvagyok győződve, hogy Péter azt nem teendi, miként bejőjön . . . nem merte volna tenni.

Sőt e szándékkal jött . . . s hogy kint valál, azzal csak kedvezett neki az alkalom . . .

Ha eljött volna is . . . legalább Ákost nem érte volna baj ha kint nem vagyok . . . Oh én érzem jó atyám, hogy e bajnak nagy részét elkerülhetem s eltávolíthatom . . . és ez örök szemrehányásként áll előttem börtön éjeimben . . .

Abdael hazament jó atyám? — kérde később Ilon.

Haza még reggel . . .

Volt Akosnál is? . . .

Volt, a börtönőr... Abdaelt nem ereszték be hozzá . .

Istenem! e kegyetlenek azon egyetlen vigasztalást is megtagadták tőlem, hogy még egyszer beszélhetnék vele . . . ez életben . . . s még csak a hű szolgát sem eresztik be... Szegény, szegény Ákos . . . mily közel van, csak egy fal választja el börtönünket . . . s mégis mily távolsáig dob e fal bennünket . . . Oh csak beszélhetnék vele . . . Talán neheztel, — s nem szeretnék neheztelésével halni meg.

Oh Ilonom, hogy gondolhatsz ilyet . . . miért neheztelne.

Kedves atyám! hisz ha én nem vagyok ő most szabad, s nem kell ártatlanul elvéreznie . . . Istenem! Istenem!

A lányka kis kezébe rejté arcát, s sirt, sirt keservesen. Zokogása alatt hangos sohajától keble fájdalmasan emelkedék, mint vihartól felkorbácsolt tenger hullámai.

Oly szomorú, oly megható volt látni bánatában.

A börtönőr belépése kissé elvoná a lányka fájalmától az apát, . . . és míg Ilon könnyben uszó szemeit szeliden a közeledő szolgára függeszté, Tiszavölgyi szomorúan kérdezte jövetelének okáról, . . .

Uram, megbocsáss, ha egy szomorú kötelességet kell teljesítenem — szolt vontatva a börtönőr — ide küldettem, hogy figyelmeztesselek titeket, miként készüljete a halálra, . . . mert két óra múlva értetek jönnek.

— Két óra után!? Tehát még két óránk van az életből . . . s azután, azután a halál — mondá keserűen az agg, — Be kár úgy sietni, hisz nemsokára elértem volna én azt, úgy is érzem . . .

A lányka ajkai szóval küzdöttek, de lelke kinja lenyűgöze a hangokat . . . gondolata egymást váltogató fájalmak füzére lett.

Magatokra hagylak — monda menetközben a megilletődött börtönőr, — úgy fáj, hogy ezt kellett elmondanom és nem valami vigasztalót . . . Mindig halgattam tán egy órája; de többé halasztanom nem lehetett, mert parancsom volt hogy idején mondjam el . . . s már az ítéletpadot is készítik . . . a mint látom.

Az agg sóhajtott . . .

Ne féljete, nem látjátok gyöngének őt.

Egy utóhangja ez az elhaló fájdalomnak csak, melyet az atyai szív viszhangja még most adott vissza azon rémes gondolatra, mit a halálítélet alatt lelkében fogva tartott . . .

Azután megsimogatá a lányka fűrtait, s reszkető hangon de nemével a vallásos öntudatnak sugá: Készülj gyermekem! és míg Ilon a börtönszögletbe vonulva, hogy tiszta lelkével foglalkodjék, ő az ablakra környökölve, hidegen, merőn tekintett ki a légbe.

Künn a börtön előtt munkások állottak. . . .

Érzéketlen hasábokból, érzéketlen szívvel állíták föl a vérpadot.

Ugy dolgoztak éppen, mintha a diadalivnek alkotmányait raknák . . . pedig vérpadot emeltek, . . . vérpadot . . . melyen három élet fog kialudni . . . három szív dobogása fog megszűnni.

Minden fadarab melyet a dolgozók fölemeltek, mint óriási szirt nehezdedék az öregre . . .

Nézte mint emelkedik a gyász hely! . . . nézte mint nézi az ember a sirhantot, mely eltemetett kedveseinek ko-

porsója fölött domborul, s midőn végre készen volt, alig halhatólag beszélé:

Készen van!! Leányom jer hadd öleljelek még egyszer szerető kebelemre, hadd áldjalak meg . . . Légy bátor, ne félj, isten el nem hágy soha! . . .

Beszéde alatt elhuzódék az ablaktól.

Nem látta ugyan, de gondolá mint áll fel a bakó rémes helyére s láncait öntudatlan borzadással rázta meg.

Milyen zajt, milyen szaladgálást tesznek, én istenem — szolt azután — mintha még jobban keseríteni akarnának...

A börtön udvarán fegyverek csörgése, vágató lovagok kiabálása hallatszék . . . Eszeveszett zaj tölté be a léget s a hangos zsibajban mint dagadó tenger hullámain életeért veszkélő nép között — érthetlen zavarra fejlett a rendetlen hangtömeg.

Most értünk jönek!! Leányom jer mellém.

Minő vad robaj zúg künn, mintha a felkorbácsolt, féketvesztett hegyi folyam városokat ragadna magával.

És minő csend, néma siri csend ünnepel benn . . .

Egy lélekvtél nem hallik a két élő hallgatag ajkain.

Egy szellőlebbenés nem vonul át a börtön büzhödt légén.

Már közelednek a börtön ajtóhoz a fegyveresek.

Hah nem fut által jeges vér ereiteken . . . Nem emeli hideg borzadás szálaitokat . . . Halljátok, már a szomszéd ajtaja megnyílt, föltárult, már onnan kivezették a foglyot... Egy perc s a leány és ősz apja is kifognak vezetetni . . . igen . . . igen, egy rövid válságos perc csak még.

Hah irtózat! már zörgetnek.

(Folytatatik.)

Heti szemle.

— Azon némely lapok által közölt hír, mintha Csengery Antal most új politikai lapot akarna kiadni, valótlan.

— Szemere Bertalan, kinek politikai hitvallomása ellen Horn, Klapka és Teleki László a külföldi lapokban erőlesen tiltakoztak, a hirhedt Allgemeine Zeitung levelező-jévé lett.

— Megjelent: „Mintegy tíz évvel ezelőtt“ című három kötetes regény Rózsáági Antaltól. Még a ki komolyabb olvasmányhoz szokott is, sokszor oly lelki hangulatban érzi magát, hogy inkább a vidor muzsa termékeihez nyul, mint a lelket egészen megkapó művekhez. A fenebbi regény könnyű ecseteléssel egy nevezetes időszak terére vezeti vissza az olvasót, — és miután alig van olvasója a hazának, kit ezen időszak eseményei egyenesen is ne érintették volna, annak bőséges alkalmat nyújt, hogy a maga ébredő eszméit a szerzőével egybekötve, érdekekkel forgassa ezen lapokat. Rózsáági modora különben ismeretes, és így bizonyosan nem veendi áldozatnak valaki azt a 3 forintot, a melybe e könyv kerül, és a melylyel egy pár órai élvezet szerzhető.

— Megkorba csoltatások. Marosvásárhelyről írják a „Neust. N.“-nak, hogy körülbelül azon időben, midőn a volt igazságügyminiszter gr. Nádasdy a bir. tanácsban a régi magyar büntető eljárást pelengérre tette ki — a székelykeresztúri járásban két székely leányt, jómodu s becsületes gazdaember gyermekeit, több száz ember jelenlétében megkorba csoltattak a civilizator urak. Szintén e levélben olvassuk, hogy ha egy kerületi seborvos följegyzését, a járásában az ő jóváhagyása mellett kiosztatott botbüntetésekről a többi járásokra nézve is mérték gyanánt fölveszszük, úgy a paragrafrendszer civilizatori befolyása alatt Erdélyben évnegyedenként mintegy negyedrészt millió botütés osztott ki.

— Fondorkodások. A „P. Napló“ írja: Rakovszky Péter ur Felső-Magyarországból az írja nekünk, hogy a né-

met rendszerbeli hivatalnokok a föld népét adóemeléssel, a jobbágyság visszaállításával, a tót és német nyelv tökéletes elnyomásával ijesztgetik, azonkívül mind a törvényszékeknél, mind a közigazgatásnál formasierüleg oly nagy zavart akarnak előidézni, mely az utánok szervezendő hivataloknak nem csekély nehézségére s az érdekelt magánfeleknek is kipótolhatlan kárára fogna szolgálni.

Temesvári ujdomságok.

* Az idevaló román rokonainknak Vay Cancellárhoz a mult napokban intézett és polgártársaink szabadelvű, közös hazánk érdekeinek megfelelő kérvényét annál szívesebben közöljük, miután Gozdsu Manó főispányul leendő kijelölését csak szerencsés választásnak tekintenők.

Excellentiád!

Midőn számos bansági Románok megbizásuk következtében Excellentiád egész honban mélyen tisztelt személyéhez bizalomtelyesen fordulni bátorságot veszek magamnak, csak hazafiui kötelességemet teljesíteni véltem.

Hazánk ujjaszületéséhez hozzájárulni oly szent földadat, melynek teljesítése alól közönyösség vagy bár mely más ok következtében visszavonulni, oly elmulasztásnak tekintendő, mely mentségre nem számolhat, nem találhat.

Excellentiád meglehet neheztelni fog merészségemért, de elvem „a haza mindenk előtt” k ö l c s ö n ö z e n d , — bár mennyire is fájjon e neheztelés, — azt elviselni, min a harcfinak sebeit hordani erőt nyújt azon öntudat, hogy hazájáért kapta azokat.

Szándékom és megbizóim szándéka tiszta, őszinte, becsületes, és azért táplál a remény is, hogy ez menteni fogja a szokatlan lépést, mely a hazafiság világánál tekintve, nem fog oly rosszalást maga után vonni, mint a burocrasticus kormány alatt a fennálló „Vorschriften” elleni vétség, ha bár ez a haldoklót is mentette volna ki a hullámok közül.

Az ügy, melyben többek nevében Excellentiádhoz fordulok, nem magány, hanem közös, nem egyeseké, hanem edés mindnyájunké, nem egyes országrészé, hanem a közös hazáé, azért ez iránti tartozásomat róvóm le akkor, midőn egy szebb, egy jobb korszak küszöbén az egyetértést megszilárdítani, a testvériség kötelekeit szorosabbra fűzni, az által törekedem, hogy miután a néma gyerekek az anyja sem érti a hangját, a római nemzet kívánságait és következő kérelmét Excellentiád és a magyar Haza tudomására juttatom.

A román nemzet az mely nem csak rokonszenvennel viseltetett, hanem közös érdekeinél fogva, egynek tekinthető a testvér magyar nemzettel.

Együtt harcoltak, együtt szenvedtek, és együtt vérzetek el századokon át a csatamezőkön.

A lefolyt gázos bús századok emlékei kifejezést találnak a fájdalomtól siró hasonló zenéjükben, költeményeikben.

Története egy lapra van jegyezve a magyar nemzet történetével, ott hol oka van egynek könyezni, a másiknak nem lehet kedve vigadni, örülni.

Egy volt máig hazánk, egy sorsunk.

Egyes tévedések menthetők, az egyes emberek úgy mint a népek életében is.

Ha voltak idők, midőn különböző utakon haladtak, tudjuk okát is ezen különböző iránynak.

Örülni ez egyszer megtörtént hasonlásnak nincs okunk; mert mai napig vérzenek sebeink, melyeket ez ejtett testünkön.

Egyetértés tehet csak szabaddá, erőssé, az egyenletlenség csak megszilárdítaná, meghosszabítaná ezen mostani korszakot.

Es azért mint az írásbeli pásztor jobban örült az egy megtért juhoknak mint a többi kilencvenkilencnek, úgy én, megbizóim, és velünk minden honpolgár fog örülni azon egyetértésnek, mely körünkbe visszaköltözött és ismét közelebb hozta egymáshoz a két nemzetet.

Egyes férfiak; kik mindenütt utolsók. és mint románok

elsők akarnának lenni, és kik sem a nyelv, sem a literatura, az egyház vagy a közintézetek pártolása mezején hazafiságuk, nemzetiségi iránti buzgalomuk, áldozatkészségük semmi jelét sem adtak máig, nem képviselik sem népünket, sem érdekeit.

Itt banságban a közérzelem, közvélemény hangos nyilatkozata a magyarországhoz visszacsatlást — hová törvényesen tartozunk is, — sőt a természet azon jogánál fogva, hogy minden ember, nép, hazát magának szabadon választhat — követeli is.

De midőn ezt teszi, azon hit táplálja, hogy nyelve, szokásai, egyházai s iskolái oly tiszteletben fognak tartatni és kifejlődésükben oly támogatásra fognak a rokon magyar nemzetnél találni, mint hazafiságuk megérdemli.

Ezt annál is inkább hisszük és annál több alapunk van ennek hiedelmében megerősödni, miután a magyar alkotmány a népet szinte bevette sáncai közé, és így saját képviselőink által inkább örködhettünk érdekeink felett mint eddig, midőn hallgatás és vak engedelmisség volt egyedüli jogunk, sok kötelességeink között.

Nekünk nem oly irott törvényekre, melyeket adni, meggyarazni, visszavonni lehet, privilegiumokra, szépen hangzó ígéretekre van szükségünk, sokkal practikusabb korban élünk, mintsem ezzel beérnénk.

Nekünk tetteles kézzel fogható garantiákra van szükségünk és ezt a képvisleti rendszerben, a magyar alkotmány egyik sarkalatos törvényében számunkra csak úgy mint bár mely más nemzet számára ragadva és biztosítva látjuk.

A haza mindnyájunké, a közös alkotmány egyszersmind közös palladiumunk. Lehetünk mint románok, szerbek, tótok, bennszülött németek, csak oly jó hazafiak, mint bár ki más, ezt sem elvitatni magunktól, sem a hazafiságban felülmulni nem engedjük magunkat.

Ott leendünk mi is azok sorában, kik a közös haza ol-táránál a szeretet, testvériség, egyenlőség, szabadság istenének a visszacsatlás nagy nemzeti ünnepe alkalmával az ég e kegyéért tiszta szívvel és hálára emelt kezekkel hozandják áldozataikat.

De miután zálogát, jogaink, nyelvünk első biztosítékának azt tekintjük, ha saját hivatalnokainkkal birandunk, azért szeretnénk ezt addig is itt ott érvényesítve látni, míg a szabad választás következtében hivatalnokaink választásába be-folyhatunk.

Erre első lépés tétethetne a főispányok kinevezésében.

Gazdagok ugyan nem vagyunk a nagy hangzatu, parlamentáris férfiakban, de azokat, kiket birunk, annál inkább megtanultuk tisztelni és annál több okunk van, őket becsülni.

Több jeles román hazafiak között az egyik, és az első Gozdsu Manó pesti ügyvéd ur.

Ki ne ösmerné a pesti ügyvédek, az intelligentia ezen macedoniai phalanxnak egyik nestorát, celebritását, a híres törvényszéki védőt, a nemes emberbarátot.

Ez azon név, mely felé az idevaló román nép fordult, midőn a megyék új szervezésének híre megjött.

Ez azon személy, azon egyéniség, ki a két nemzet között állva, és egyik kezével a magyar, másikkal a román jobbát tartva az új frigy és szövetség képét híven tüntetné szemünk elé.

Ó volna első incarnatiója az egyetértés eszméjének, benne válna az egység igéje testté.

Ezt annál lehetségesebbnek tartjuk, miután sem a magyar, sem a román ügy biztosabb alapokon nem nyugodhatik, mintha az egy ily férfinak kezébe letétetik.

Es miután Gozdsu Manó ügyvéd ur kortársa Zsivora ur Csanád megyében a főispáni hivatalra kinevezetett, annál inkább kecsegtet a remény kívánságunk, kérelmünk kivihetőségében is.

Azért mély alázattal bátorlodunk én és megbizóim Excellentiádat illő tisztelettel megkérni, hogy azon esetre, ha

Bánság — min nem kételkedünk — Magyarországhoz viszszacsatoltatnék, Krassó megyének Gyürky volt főispán ő excellentiájának történt meghalálózása következtében jelenleg üresen álló főispáni székére leendő jóvábagyás végett Gozsdu Manó pesti ügyvéd urat felterjesztteni kegyeskednék.

Tisztelt polgártársunk és hazánkfiától Gozsdu Manó ügyvéd urtól reméljük, hogy pesti ügyvédségének fontos állását a közös ügynek és édes Hazánk érdekének áldozatul hozandja.

Kérelmünknek telyesülése a várva várt egyesülés ün-

napját az idevaló megyékben annál öröndetesebbé és magasztosabbá tenni fogja.

Kelt Temesvárott novemberben 1860.

(Aláírás helye)

* A P. Lloydnak írják: Gozsdu Manó krassói főispánná neveztetett ki. Ezen hír legközelebbi valóítását mi is bizton várjuk, és előre jósolhatjuk, hogy ezen kinevezéssel a magyarok és oláhok egyiránt ki lösznek elégitve.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.

HIRDETÉSEK.

Helyreigazítás.

A helybeli német lap idei 257-ik számában közlött tudósításunkra Knezevics ur a 258-ik számban egy ellenilylatkozatot tett közzé, mely minket a tekintetes igazgatóság hozzá intézett levelének szószerinti nyilvánítására kész, s mely következőleg hangzik:

„Pest, 16-ik október, 1860.

Knezevics L. A. urnak

Temesvárott.

Önnek az életbiztosítási szakmában eszközölt eddigi eredményei nem hívnak fel minket ön lejárt ideiglenes alkalmazását megújítani, miről önt azon felhívással értesítjük, hogy írásbeli meghatalmazványját Bandl testvér uraknak szolgáltatassa át.

Tisztelettel marad
az igazgatóság.

Ezzel összekötetésben indittatva érzök magunkat a tűzszállitmányi és jég-osztályokban is tevékenységéről lemondani s hogy kiléptekor tőlünk bizonyítványt kapott, az a dollog lényegén mitsem változtat.

**Az első magyar általános biztosító társaság
temesvári főügynöksége.**

Bandl testvérek.

22. sz.

Jószág eladás.

(1—2)

A lippai járásban fekvő Székás helységben egy 448 holdnyi jószágrész, mely részint szántóföldekből, szallas erdőkből és kaszálóból, és egy csekély részében legelőből áll, azonnal eladható.

Közelebbi tudositás szereshető Temesvárott BÁNOVITS SÁNDOR ügyvéd urnál.

Cel subscris, qua inbitoriul natiunei romane din Banat, fac neamului cunoscut, quum quo nam morit, ci s' viu, si locuesc in Kanizsa din Comitatul Torontalului, de unde numai voia si pofta ungurilor ingreunat cu a romanilor va fi in stare cu mine a manda.

Joanne Kostyán Tarnován, m. p.

per in anul 1849. jude a nobilimeii in Comitatul Torontalului.

{30. sz.)

Alulirt gyakornokot keres, ki némi kereskedelmi előismerettel bir, s a bizományi és szállítási üzletben fogna azonnal alkalmazást nyerni.

28. sz. (2—2)

Deutsch Károly.

Doctor Bécsi

műorvos

25. sz.

Hydorantipageron-ja,

(2—3)

a legjobb és legbiztosabb szer valamennyi edig ismeretes orvosságok közül fagydagánatok és fagykelekések ellen. Ha a baj még nagyon előre nem haladt, a szenvedő részek naponta e szerrel többször megmosdatnak. Ha azonban már fagykelekések fejlődtek, ezen folyadéknek egy része hasonló mennyiségű eső- vagy folyóvízzel kevertetik, és boritékul használtatik. Üvegje csak 50 krba kerül.

Raktár Temesvárott SIMON IMRE gyógyszerésznél a Józsefvárosban. LECHNER BENEDEK és idősb KRAUL kereskedőknél a belvárosban. KRAYER MIKSÁNÁL a Gyárkölvárosban.

Gyógyszerészi gyakornok

kerestetik a párdányi gyógyszerertárba, és erre nézve ajánlatokat elfogad Párdányban

(21. sz. 2—3)

Gärtler Mátyás.

23. sz.

Ugorka-tej

(2—3)

legolcsóbb és legártatlanabb minden eddigelé feldicsért szer közül az archör szépségének és gyöngédségének megörzésére és visszanyerésére. Használtatik a szeplők, bőrhimlők, bőratkák és barnaság, valamint az arc és kéz bőrküitéseinek eltávolítására.

Valódi és mindig tiszta minőségben kapható Temesvárott a józsefvárosi gyógyszerertárban SIMON IMRE-nél.

Az első magyar általános biztosító-társaság P e s t e n ,

közelebb megkezdte a biztosítást az ember életére is,

ennél fogva elvállalja:

I. A biztosított halála után fizetendő tőkék és nyugdíjak biztosítását. (I. program.)

II. A biztosított életében fizetendő kiházasítási tőkék, elhalasztott évjáradékok (nyugdíjak) és közvetlen évjáradékok biztosítását. (II. program.)

Ily biztosítások iránti bevallásokat elfogad az alólírt főügynökség s a felek minden kérdésére teljes készséggel és ingyen nyújt felvilágosítást.

Bevallási minták a **főügynökség irodájában**, valamint **BABUSNIK A., GRÜNBAUM M., s MAYER & SAILER** uraknál is ingyen kaphatók.

Temesvár értelmes lakossága, mely ismeri az életbiztosítás üdvösségét s meggyőződhetik a hazai társaság díjainak előnyössége és feltételének loyálisága felől hisszük, hogy e téren is bizodalommal, részvétellel forduland a hazai intézethez.

A biztosítottnak halála esetében fizetendő „100 forint” tőke biztosításának díja: a (nyereménybeni részesüléssel.)

A biztosított koréve beléptekor	Évi díja a 85 korévig.	A biztosított koréve beléptekor	Évi díja a 85 korévig.
25 év	1 ft. 94 kr.	45 év	3 ft. 59 kr.
30 „	2 „ 22 „	50 „	4 „ 31 „
35 „	2 „ 54 „	60 „	7 „ — „
40 „	2 „ 99 „		

A biztosított összeg a családnak kifizetetik, történjék a biztosított halála bár mikor. Így ha a biztosított az első befizetés után halna is meg, a biztosított tőke hiánytalanul és készpénzben fizetetik ki, s a biztosított fél, ha a kötvény 3 évig már érvényben állott, a társaság nyereségében is részesül, mely nyereségrész vagy az évi díj csökkentésére vagy az eredetileg biztosított tőke növesztésére fordíthatatik. Temesvárott, augusztusban 1860.

Az első magyar általános biztosító társaság temesvári főügynöksége.

Bandl testvérek.

16. sz. (7—18)

Az első magyar általános biztosító társaság temesvári főügynöksége

t. c. üzleti barátai és megbízóinak ezennel tudomására juttatja, hogy máttól fogva

Knezevics L. A. urat

eddig állomásától elbocsátván, vele a fenebbi társulat egyik üzlet-ágazatában sem léphetnek összeköttetésbe, miután nevében ő működni többé felhatalmazva nincs.

Temesvár, 1860-iki november 1-jén.

(13. sz.)1—1

Bandl testvérek.

(24. sz.)

A Gerr-féle,

(2—3)

Auxikomion-nak is neveztetett hajbalzsam.

A Gerr-féle, Auxikomion-nak is neveztetett hajbalzsam, szoros vegyszeti fejtegetés és a legtekintélyesb orvosok bírálatuk szerint, kik jeles hatása felől nyilatkoztak, a legbiztosb gyógyszer, mely eddig a hajnövés előmozdítására és a hajkihullás meggátolására nyilvánított és ajánlatott; mert az, legszorosb értelmében a szónak, valódi balzsama a hajnak. Mert:

1. Természettani törvényeknél fogva a főbör ezen balzsamot fölszítja és a hajcsirág juttatja, hol táplálólóag hat, azt szinte megrágyázzván és a növéshez szükséges erőt nyújtván.

2. A fenebbi tulajdonsága szerint hat is jelesen a haj minémiségére, a csatornába, mely nagyító üveggel vizsgálódások szerint minden hajszálnak tulajdona, fekve, és belső üregébe behatva, megpuhítja azt és nyújt annak fényt és tartós simaságot.

3. Ép oly jóltevőleg hat a közbevegyített balzsamos alkotórészénél fogva a hajtelepre is. Ha ott zsibadsággal találkozik, mely oka a haj s gyökere kihullásának, akkor a hajtelepet szeliden éleszti, azt halhatósan erősítve és szilárdságot nyújtva.

4. Ezen hajbalzsam gyógyerényei továbbá nem csak a hajtelep és hajcsira erősítésére szorítkoznak, hanem igen célszerűleg közbevegyített balzsamos részei által megindítják és nevelik életerejét ama kis, apró műszereknek, melyek a hajtelepben léteznek.

 Bizományi főraktár **Simon Imre** gyógyszerárában a Józsefvárosban, hol a balzsam palackja 1 ft. 50 krral, s a ke-nőcs csupra szi tén 1 ft. 50 krjával kapható, vagy megrendelhető.

29. sz.

Pancsovai sör

(2—2)

most érkezett, és akója alulirtnál 6 ft. 50 kron kapható.

Deutsch Károly.